

Nárok soudního exekutora na odměnu v případě úpadku dlužníka

Bylo-li zpeněžení majetku exekutorem provedeno ještě před zahájením insolvenčního řízení a veškeré náklady vznikly v době, kdy exekutor nemohl ani předpokládat budoucí insolvenční řízení, pak byl „v legitimním očekávání“, že za odvedenou práci obdrží odměnu, a pozdější insolvenční řízení na tom nic nemění. Obecné soudy jsou povinny při vydávání výtěžku exekuce do insolvenčního řízení postupovat podle § 46 odst. 7 exekučního řádu (zákon č. [120/2001](#) Sb.) tak, že insolvenčnímu správci exekutor vydá vymožené plnění po odpočtu nákladů exekuce, neboť účelně vynaložené náklady exekuce, jejichž součástí je také odměna exekutora, se nestávají součástí majetkové podstaty v insolvenčním řízení. Opačný postup je v rozporu s právem exekutora na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a porušuje čl. 95 odst. 1 ve spojení s čl. 1 odst. 1 Ústavy České republiky.

(Nález Ústavního soudu České republiky sp.zn. II.ÚS 2602/16, ze dne 3.4.2018)

Ústavní soud rozhodl o ústavní stížnosti stěžovatele JUDr. V.P., soudního exekutora, Exekutorský úřad Praha 7, sídlem P., zastoupeného JUDr. L.S., advokátkou, sídlem P., proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 7. června 2016 č. j. MSPH 90 INS 18234/2015-B-24, za účasti Městského soudu v Praze, jako účastníka řízení, a JUDr. Ing. H.H., sídlem P., insolvenční správkyně dlužníka J. S., zastoupené JUDr. Z. M., advokátkou, se sídlem P., jako vedlejší účastnice řízení, tak, že usnesením Městského soudu v Praze ze dne 7. června 2016 č. j. MSPH 90 INS 18234/2015-B-24 bylo porušeno právo na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 7. června 2016 č. j. MSPH 90 INS 18234/2015-B-24 se ruší.

Odůvodnění

I. Rekapitulace obsahu napadeného rozhodnutí a skutkových okolností

1. Stěžovatel se ústavní stížností domáhá zrušení v záhlaví uvedeného rozhodnutí s tvrzením, že jím bylo zasaženo do jeho ústavně zaručeného práva na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen "Listina") a dále namítá porušení čl. 95 odst. 1 Ústavy České republiky (dále jen "Ústava").

2. Městský soud v Praze (dále jen "městský soud") dohledovým usnesením ze dne 7. 6. 2016 č. j. MSPH 90 INS 18234/2015-B-24 uložil stěžovateli (soudnímu exekutorovi), aby ve lhůtě 5 dnů ode dne doručení tohoto usnesení vydal vedlejší účastnici řízení do majetkové podstaty celý výtěžek zpeněžení zajištěných nemovitostí sloužících k zajištění zjištěných pohledávek insolvenčních věřitelů, a to včetně pohledávky ve výši 423 884 Kč ? nákladů exekuce, tj. výtěžek získaný exekucí vedenou pod sp. zn. 063 EX 652/13, kterou exekutor odečetl v rozporu se zákonem č. [182/2006](#) Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, po zahájení insolvenčního řízení.

3. Stěžovatel byl dne 30. 4. 2013 pověřen vedením exekuce na majetek povinného Jiřího Sedláčka (pozdějšího dlužníka v insolvenčním řízení). V průběhu exekuce byl zpeněžen majetek dlužníka ve výši 2 673 000 Kč, přičemž náklady exekuce činily částku 423 844 Kč. Insolvenční řízení proti

dlužníkovi Jiřímu Sedláčkovi vedené městským soudem pod sp. zn. MSPH 90 INS 18234/2015 bylo zahájeno podle insolvenčního návrhu věřitele dne 14. 7. 2015, tedy až po nařízení exekuce a zpeněžení majetku dlužníka. Usnesením stěžovatele ze dne 4. 10. 2015 č. j. 063 EX 652/13-162 bylo vedlejší účastníci řízení vydáno stěžovatelem vymožené plnění snížené v souladu s § 46 odst. 7 zákona č. [120/2001](#) Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, o výše uvedené náklady exekuce. Toto usnesení nabylo právní moci dne 6. 11. 2015 a vedlejší účastníci řízení ani dlužníkem proti němu nebyl podán žádný opravný prostředek. Vedlejší účastnice řízení následně přípisem ze dne 2. 12. 2015 vyzvala stěžovatele k vydání částky (nákladů exekuce) ve výši 423 884 Kč do majetkové podstaty dlužníka, neboť se domnívala, že tato částka do ní náleží. Stěžovatel tuto žádost vedlejší účastnice řízení odmítl, neboť byl přesvědčen, že částka představující náklady exekuce není součástí majetkové podstaty. Usnesením městského soudu ze dne 10. 5. 2016 č. j. MSPH 90 INS 18234/2015-B-21 bylo vedlejší účastníci řízení v rámci dohlédací činnosti uloženo, aby ve lhůtě 15 dnů od doručení tohoto rozhodnutí předložila soudu žalobu na vydání sporné částky odměny exekutora do majetkové podstaty dlužníka. Na tuto výzvu městského soudu však vedlejší účastnice řízení reagovala tak, že na místo splnění povinnosti uložené jí městským soudem, podala návrh na vydání usnesení v rámci dohledací činnosti soudu, jímž se domáhala uložení povinnosti stěžovateli vydat do majetkové podstaty dlužníka celý výtěžek zpeněžení, včetně pohledávky ve výši 423 884 Kč. V návaznosti na návrh vedlejší účastnice řízení vydal městský soud ústavní stížností napadené usnesení. V reakci na uvedené usnesení podal stěžovatel námitku nedostatku věcné příslušnosti městského soudu, kterou městský soud následně předložil Vrchnímu soudu v Praze (dále jen "vrchní soud") k posouzení. Vrchní soud ji však vrátil bez věcného vyřízení s tím, že "...pokud exekutor nesplní povinnost po zahájení insolvenčního řízení na majetek v exekuci povinného vydat do majetkové podstaty dlužníka jím v exekuci vymožené plnění bez odpočtu nákladů exekuce a jako věřitel dlužníka náklady exekuce (svoji pohledávku) přihlásit do insolvenčního řízení, nezbyvá, než aby insolvenční správce pořadem práva u obecného soudu cestou nalézacího (event. vykonávacího) řízení uplatňoval a vymáhal vůči exekutorovi tuto pohledávku. Insolvenční soud v rámci insolvenčního řízení takovou povinnost exekutorovi bez zákonného podkladu uložit nemůže." Následně stěžovatel složil spornou částku do soudní úschovy, kde byla Obvodním soudem pro Prahu 7 přijata.

II. Argumentace stěžovatele

4. Stěžovatel brojí proti napadenému usnesení, neboť je zjevné, že nejde o rozhodnutí přijaté při výkonu dohlédací činnosti, ale je jím stěžovateli ukládána povinnost. Proti takovému usnesení by mělo být přípustné odvolání, což však, jak vyplývá z poučení, není. Stěžovatel vyslovuje přesvědčení, že městský soud porušil zásady insolvenčního práva, odejmul mu právo řádného opravného prostředku, nerespektoval závěry vyjádřené v obdobných záležitostech nadřízenými soudy a překročil zákonný rámec pro vydání rozhodnutí, vyplývající z vázanosti soudu právě podle čl. 95 odst. 1 Ústavy. Z napadeného usnesení, které není odůvodněno, není vůbec zřejmé, jakým způsobem soud dospěl ke svým závěrům, čímž dochází k porušení práva na soudní ochranu [k tomu např. nález Ústavního soudu ze dne 3. 9. 2012 sp. zn. IV. ÚS 2372/11 (N 146/66 SbNU 219); veškerá judikatura Ústavního soudu je dostupná na <http://nalus.usoud.cz>]. Dále poukazuje na to, že městský soud zatížil řízení zmatečností, když na jedné straně uložil vedlejší účastníci řízení usnesením ze dne 10. 5. 2016 č. j. MSPH 90 INS 18234/2015-B-21, aby podala žalobu, kterou by se domáhala vydání předmětné částky a následně, aniž by byla tato žaloba podána, vydal ústavní stížností napadené usnesení, kterým stěžovateli uložil vydat uvedenou částku do majetkové podstaty. Podle názoru stěžovatele však o tomto nelze rozhodnout v rámci dohlédací činnosti soudu, nýbrž je třeba využít postup podle § 294 insolvenčního zákona a domáhat se jejího vydání v rámci nalézacího řízení. Vyslovuje přesvědčení, že rozhodnutím městského soudu bylo porušeno právo na soudní ochranu, neboť otázku, která má být řešena v nalézacím řízení sporném, vyřešil insolvenční soud bez jakéhokoliv zákonného rámce. Z věcného hlediska stěžovatel poukazuje na znění § 46 odst. 7

exekučního řádu, v jehož intencích postupoval, když do majetkové podstaty vydal částku sníženou o náklady exekuce, přičemž městskému soudu nepřísluší o tomto nároku meritorně rozhodovat.

5. Stěžovatel následně doplnil svoji ústavní stížnost podáním ze dne 29. 9. 2016, v němž poukazuje na v té době vydaný náleze Ústavního soudu ze dne 6. 9. 2016 sp. zn. IV. ÚS 378/16, který řeší otázku vydání výtěžku exekuce do insolvenčního řízení s přihlédnutím k nákladům exekuce. V tomto nálezu Ústavní soud konstatoval, že obecné soudy jsou povinny v případech vydávání výtěžku exekuce do insolvenčního řízení postupovat podle § 46 odst. 7 exekučního řádu tak, že insolvenčnímu správci exekutor vydá vymožené plnění po odpočtu nákladů exekuce. Účelně vynaložené náklady exekuce, jejichž součástí je také odměna exekutora, se nestávají součástí majetkové podstaty v insolvenčním řízení. Stěžovatel vyslovuje přesvědčení, že závěry vyplývající z tohoto nálezu jsou plně aplikovatelné i na nyní projednávanou věc.

III. Rekapitulace vyjádření účastníka a vedlejší účastnice řízení

6. Ústavní soud si vyžádal vyjádření účastníka a vedlejší účastnice řízení.

7. Městský soud ve vyjádření k ústavní stížnosti uvedl, že ústavní stížnost považuje s ohledem na závěry vyplývající z výše uvedeného nálezu Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 378/16, který nebyl v době jeho rozhodování znám, za důvodnou.

8. Vedlejší účastnice řízení s argumentací stěžovatele nesouhlasí. Podotýká, že náleze Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 378/16 nebyl v době rozhodování soudu znám a napadené rozhodnutí bylo v souladu s v té době ustálenou rozhodovací praxí (zejména viz rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 23. 10. 2014 sp. zn. 21 Cdo 3182/2014). Vedlejší účastnice řízení poukazuje na náleze ze dne 1. 7. 2016 sp. zn. IV. ÚS 3250/14, z něhož vyplývá, že nárok soudního exekutora vzniká již jeho pověřením k provedení exekuce a povinnému vzniká povinnost k úhradě nákladů nařízením exekuce. Prohlášení insolvence nemá na nárok soudního exekutora žádný vliv, neboť si jej může přihlásit stejně jako ostatní věřitelé do insolvenčního řízení. Vymezuje se proti stěžovatelem citovanému nálezu sp. zn. IV. ÚS 378/16, přičemž zdůrazňuje, že úmyslem zákonodárce nebylo privilegovat pohledávky soudního exekutora z titulu nákladů řízení. Zde opětovně poukazuje na náleze sp. zn. IV. ÚS 3250/14, v němž bylo jasně vysloveno, že věřitelé dlužníka, mezi něž je třeba zařadit též soudního exekutora, jsou oprávněni uplatnit v rámci insolvenčního řízení své pohledávky přihláškou. Tento názor podporuje i stanovisko pléna Ústavního soudu ze dne 12. 9. 2006 sp. zn. Pl. ÚS-st. 23/06, podle něhož soudní exekutor jakožto nositel své pohledávky není v postavení vykonavatele veřejné moci, ale v postavení běžného věřitele. Upřednostnění jeho pohledávky z jeho podnikatelské činnosti je dle názoru vedlejší účastnice řízení v rozporu se zásadami insolvenčního řízení uvedenými v § 5 insolvenčního zákona a rovněž i se zásadou rovnosti zakotvenou v čl. 1 Listiny. Vedlejší účastnice řízení se dále vyjadřuje k dohledové činnosti insolvenčního soudu, přičemž podotýká, že rozhodnutí vycházející z této činnosti musí respektovat zásady insolvenčního řízení, mají formu usnesení a odvolání proti nim není přípustné. Závěrem vyslovuje přesvědčení, že Ústavní soud se ve svém nálezu sp. zn. IV. ÚS 378/16 odchýlil od dřívějšího nálezu sp. zn. IV. ÚS 3250/2014 i od stanoviska pléna sp. zn. Pl. ÚS-st. 23/06, pročež měl být tento odlišný názor předložen podle § 23 zákona č. [182/1993](#) Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen "zákon o Ústavním soudu"), plénu Ústavního soudu k zaujetí stanoviska.

9. Ústavní soud zaslal vyjádření účastníka a vedlejší účastnice řízení stěžovateli na vědomí a k replice, ten však na ně ve stanovené lhůtě nereagoval.

IV. Procesní předpoklady řízení před Ústavním soudem

10. Ústavní soud se nejprve zabýval splněním procesních předpokladů řízení před Ústavním soudem stanovených zákonem o Ústavním soudu, a v této souvislosti zejména pak otázkou oprávněnosti stěžovatele k podání ústavní stížnosti.

11. Ustanovení § 72 odst. 1 písm. a) zákona o Ústavním soudu předpokládá, že ústavní stížnost proti pravomocnému rozhodnutí či jinému zásahu orgánů veřejné moci do ústavně zaručených základních práv a svobod může být podána fyzickou nebo právnickou osobou, jestliže tvrdí, že pravomocným rozhodnutím v řízení, jehož byla účastníkem, opatřením nebo jiným zásahem orgánu veřejné moci bylo porušeno její základní právo nebo svoboda zaručené ústavním pořádkem. Ve stanovisku pléna sp. zn. Pl. ÚS-st. 23/06 ze dne 12. 9. 2006 (ST 23/42 SbNU 545) Ústavní soud konstatoval, že je nezbytné odlišovat vlastní exekuční činnost při vymáhání pravomocného rozhodnutí, kdy exekutor vystupuje jako veřejný činitel, od jeho postavení při rozhodování soudu o nákladech řízení, kdy je v postavení účastníka řízení, a v těchto případech tedy i subjektem, který může být v postavení účastníka řízení před Ústavním soudem (viz bod 7. stanoviska). Při posuzování aktivní legitimace stěžovatele je nutné také zdůraznit, že podle § 3 exekučního řádu exekutor vykonává exekuční a další činnost za úplatu. Tím je zákonem určený nárok, který ? v případech spojených s odměnou exekutora ? dává exekutorovi aktivní legitimaci v řízeních o ústavní stížnosti. K podobnému závěru dospěl Ústavní soud i např. ve shora citovaném nálezu sp. zn. IV. ÚS 378/16 nebo v nálezu ze dne 21. 2. 2017 sp. zn. I. ÚS 2898/16 a nálezu ze dne 1. 8. 2017 sp. zn. III. ÚS 1731/16. Ústavní soud proto dovodil, že v posuzovaném případě je soudní exekutor subjektem oprávněným podat ústavní stížnost.

12. Co se týče splnění ostatních předpokladů řízení, Ústavní soud konstatuje, že k projednání ústavní stížnosti je příslušný, stěžovatel je právně zastoupen v souladu s požadavky § 29 až § 31 zákona o Ústavním soudu a ústavní stížnost je přípustná, neboť stěžovatel vyčerpal všechny zákonné procesní prostředky k ochraně svého práva (§ 75 odst. 1 zákona o Ústavním soudu a contrario).

V. Posouzení důvodnosti ústavní stížnosti

13. Ústavní soud je soudním orgánem ochrany ústavnosti (čl. 83 Ústavy), který není součástí soustavy soudů (srov. čl. 90 a čl. 91 odst. 1 Ústavy) a nepřisluší mu právo dozoru nad jejich rozhodovací činností; k takovému dozoru či kontrole je Ústavní soud oprávněn, jestliže obecné soudy svými rozhodnutími zasahují do ústavně zaručených základních práv a svobod jednotlivce, aniž by respektovaly hodnotový základ právního řádu daný ústavním pořádkem a mezinárodními závazky České republiky. Z tohoto důvodu Ústavní soud napadená soudní rozhodnutí přezkoumal (toliko) z pohledu porušení ústavně zaručených základních práv a svobod, jak je stěžovatelem namítáno v ústavní stížnosti, načež dospěl k závěru, že ústavní stížnost je důvodná.

14. Stěžovatel ústavní stížností brojí proti rozhodnutí insolvenčního soudu vydanému v rámci dohledové činnosti, přičemž podstata jeho argumentace směřuje proti ústavně nekonformní interpretaci a aplikaci § 46 odst. 7 exekučního řádu a § 5 insolvenčního zákona (tedy podústavního práva) obecnými soudy, konkrétně pak v otázce, zda soudní exekutor je povinen vydat insolvenčnímu správci celé vymožené plnění anebo vymožené plnění snižené o náklady exekuce. Uvedeným rozporům a ústavní konformitou jeho řešení obecnými soudy se Ústavní soud již zabýval v několika nálezech. Ochranu základních práv soudním exekutorům přiznal Ústavní soud v již zmiňovaném nálezu sp. zn. IV. ÚS 378/16. V něm konstatoval, že dosavadní praxe obecných soudů odkázat soudní exekutory k přihlášce svých nákladů do insolvenčního řízení je protiústavní; obecné soudy se dle jeho názoru neřídily obecnými výkladovými pravidly a svůj postup dostatečně neodůvodnily. Podobný závěr vyslovil Ústavní soud i v nálezu ze dne 17. 1. 2017 sp. zn. IV. ÚS 2264/16. I v něm ve vztahu exekučního řádu a insolvenčního zákona zdůrazňuje nezbytnost použití obecných interpretačních pravidel, tj. aplikovat zásady lex posterior derogat legi priori a lex specialis derogat legi generali. Ustanovení exekučního řádu je přitom pozdější (posterior) a speciální (specialis). Ústavní soud dále

argumentuje tím, že není správné, aby insolvenční správce měl zaručenu náhradu nákladů, a soudní exekutor nikoli. Ústavní soud to považuje za neodůvodněnou nerovnost. Velmi podobná je argumentace v nálezu ze dne 21. 2. 2017 sp. zn. I. ÚS 2898/16. V nálezu ze dne 18. 7. 2017 sp. zn. III. ÚS 1731/16 Ústavní soud konstatoval, že obecné soudy nerespektovaly kogentní normu § 46 odst. 7 exekučního řádu, svá rozhodnutí dostatečně neodůvodnily a tím ze svých rozhodnutí učinily projev libovůle.

15. Nadto Ústavní soud upozornil, že bylo-li zpeněžení majetku exekutorem provedeno ještě před zahájením insolvenčního řízení, a veškeré náklady vznikly v době, kdy exekutor nemohl ani předpokládat budoucí insolvenční řízení, pak byl "v legitimním očekávání", že za odvedenou práci obdrží odměnu, a pozdější insolvenční řízení na tom nic nemění.

16. Z výše uvedeného plyne, že stěžovatelovy námitky jsou důvodné. K nařízení exekuce a zpeněžení majetku dlužníka došlo ještě před zahájením insolvenčního řízení a stěžovateli bylo napadeným usnesením uloženo vydat veškerý výtěžek exekuce včetně jeho odměny do majetkové podstaty. Proto Ústavní soud podle čl. 89 odst. 2 Ústavy uzavřel, že napadeným rozhodnutím bylo porušeno právo stěžovatele na soudní ochranu i princip vázanosti soudce zákonem, jelikož obecné soudy nerespektovaly kogentní normu § 46 odst. 7 exekučního řádu. Obecné soudy jsou povinny v případech vydávání výtěžku exekuce do insolvenčního řízení postupovat podle § 46 odst. 7 exekučního řádu tak, že insolvenčnímu správci exekutor vydá vymožené plnění po odpočtu nákladů exekuce, přičemž účelně vynaložené náklady exekuce, jejichž součástí je také odměna exekutora, se nestávají součástí majetkové podstaty v insolvenčním řízení. Opačný postup je v rozporu s právem exekutora na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny a porušuje čl. 95 odst. 1 Ústavy ve spojení s čl. 1 odst. 1 Ústavy.

17. Namítala-li vedlejší účastnice řízení, že v době rozhodování městského soudu nebyl názor Ústavního soudu obsažený v nálezu sp. zn. IV. ÚS 378/16 a na něj navazující judikatuře znám, a proto by se neměl aplikovat, lze poukázat na nález Ústavního soudu ze dne 5. 8. 2010 sp. zn. II. ÚS 3168/09 (N 158/58 SbNU 345), v němž Ústavní soud v souladu se soudobými evropskými kontinentálními trendy zdůraznil, že v horizontálních právních vztazích zůstává zásadou incidentní retrospektivita nových právních názorů vytvořených judikaturními změnami. Nový právní názor bude tedy aplikován na všechna probíhající řízení. Tím Ústavní soud odlišil situaci retrospektivního působení změny judikatury (tj. opravy "chybného" právního názoru) od retroaktivního působení právních norem (k tomu srov. např. Kühn, Zdeněk: Prospektivní a retrospektivní působení judikaturních změn, in: Právní rozhledy 6/2011, str. 191 an.).

18. Konečně nelze ani přehlédnout, že v nyní posuzované věci městský soud svoje rozhodnutí, které bylo vydáno v rámci jeho dohlédací činnosti, vůbec neodůvodnil, a proto trpí i tímto deficitem, který rovněž představuje porušení práva na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny.

19. Na základě výše uvedených důvodů Ústavní soud ústavní stížnosti stěžovatele vyhověl a napadené usnesení městského soudu mimo ústní jednání bez přítomnosti účastníků zrušil podle § 82 odst. 3 písm. a) zákona o Ústavním soudu.

Právní věta - redakce.

Další články:

- [Koupě nemovité věci](#)
- [Nesprávný úřední postup \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Platební neschopnost \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Předkupní právo \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Přerušení řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Rodinný závod \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Dědictví](#)
- [Výživné](#)
- [Valná hromada](#)
- [Ustanovení zástupce](#)
- [Náhrada škody](#)